

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Kotilainen, Sofia

Title: Kirjastojen toimintakenttä laajenee muuttuvassa yhteiskunnassa

Year: 2016

Version:

Please cite the original version:

Kotilainen, S. (2016). Kirjastojen toimintakenttä laajenee muuttuvassa yhteiskunnassa. *Agricolan kirja-arvostelut*, 18.5.2016.
<http://agricola.utu.fi/julkaisut/kirja-arvostelut/index.php?id=3940>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Kirjastojen toimintakenttä laajenee muuttuvassa yhteiskunnassa

18.5.2016 Sofia Kotilainen <sofia.p.kotilainen@jyu.fi> FT, dosentti, Jyväskylän yliopiston historian ja etnologian laitos
Hokkanen, Laura (toim.): *Sosiaalinen kirjasto. Lukemattomien mahdollisuuksien maailma..* Avain/BTJ Finland, 2015. 205 sivua. ISBN 978-952-304-052-6.

Teos tarkastelee sitä, kuinka lukemisharrastusta voitaisiin edistää eri väestöryhmien keskuudessa, kun sosiaalinen media muuttaa perinteisiä lukemisen ja kirjoittamisen tapoja, ja kilpailee kirjallisuuden lukemiseen käytössä olevasta ajasta toden teolla. Kirja osoittaa, kuinka kirjastot voivat tuottaa lisää yhteisöllisyyttä paitsi somessa, myös luomalla tilaisuuksia aktiivisten kansalaisten keskinäisille kohtaamisille niin kirjaston tiloissa kuin kirjaston ulkopuolelle jalkautuvana ”pop up” -kirjastona.

Kirjastot ovat suomalaisten kohtaamispaikkoja. Yhteisöllisyys on nykyisin entistä suurempi osa niiden toimintaa. Viime vuosina on kannettu huolta muuttuvista lukutavoista ja perinteisen lukemisen vähenemisestä, kun sosiaalinen media on vallannut yhä enemmän alaa kilpailussa suomalaisten vapaa-ajan käytöstä.

Sosiaalinen kirjasto -kirjan tekijät pohtivat, miten kirjastoa voitaisiin kehittää aiempaa yhteisöllisemmäksi tilaksi ja toiminnallisempien opetus- ja ohjausmenetelmien toteuttajaksi. He katsovat sosiaalisen kirjaston idean olevan myös paluuta juurille, eli kirjastojen perimmäisen tehtävän pohdiskelua ja yhteisöllisyyden lisäämistä. Tällöin kirjasto ei tarjoa asiakkailleen pelkästään kohtaamistilaa ja lainattavaa aineistoa, vaan toimii aktiivisesti yhteisön kehittäjänä ja edistää sosiaalisia kohtaamisia.

Sosiaalinen kirjasto

Teoksessa sosiaalinen kirjasto määritellään kolmella eri tavalla. Ensimmäkin sillä voidaan tarkoittaa sosiaalista mediaa sekä erilaisia sovelluksia, laitteita ja sähköisiä aineistoja hyödyntävää kirjastoa. Sosiaaliset kirjastonhoitajat haastavat itseään ja auttavat kirjaston käyttäjiä selviytymään itsenäisesti verkkoympäristöjen kiemuroissa. Tästä teknisestä ja arkea helpottamaan pyrkivästä tiedonhakutulkinnasta poikkeaa toinen määritelmä, jossa kirjaston nähdään toimivan sosiaalityön rajapinnoilla. Kirjastot pyrkivät torjumaan yksinäisyyttä sekä auttamaan monia erityisryhmiä tiedonhaussa ja elinikäisessä oppimisessa. Sosiaalisessa kirjastotyössä pyritään aktivoimaan kirjastonkäyttäjiksi myös ne asiakasryhmät, joita kirjasto

ei jostain syystä ole aiemmin tavoittanut. Heidät otetaan mukaan keskustelemaan ja ideoimaan uutta kirjaston toiminnan kehittämiseksi.

Kuva: Turun kaupunginkirjaston lukusalissa 1920-luvun alussa, Turun Sanomien arkisto.

Kolmas ja tässä teoksessa keskiöön nouseva näkökulma ymmärtää sosiaalisen kirjaston yhteisöllisyyttä, kohtaamista ja sosiaalisuutta korostavana tilana sekä työmuotona. Kirjasto on tällöin avoin dialogille ja yhdessäololle sekä kaikenlaisten ihmisten kohtaamiselle. Kirjaston toiminta ei rajoitu vain sen omiin tiloihin, vaan kirjastopalveluita voidaan viedä kirjaston ulkopuolelle. Lisäksi kirjasto voi järjestää osallistavaa toimintaa kirjaston ulkopuolisissa tapahtumissa ja pyrkiä näin tavoittamaan uudenlaisia käyttäjäryhmiä. Uudenlaisten kirjastopalvelujen tuottamisen myötä kirjasto tekee yhteistyötä muiden alojen ammattilaisten, kuten nuorisotyöntekijöiden, kulttuurituottajien, yhteisöpedagogien tai sosiaalialan ammattilaisten kanssa.

Kirjan artikkelit haastavat pohtimaan, miten laajeneva palvelutuotanto kytkeytyy kirjastojen perustehtävään ja kenen ehdoilla kirjastoja kehitetään. Sosiaalisen kirjaston menetelmät ovat eräänlaista kirjastopedagogiikkaa, jonka avulla eri-ikäiset kuntalaiset voidaan saada innostumaan ja viihtymään kirjastossa, kiinnostumaan kirjallisuudesta ja sen opettamista uusista taidoista, ja rakentamaan kirjaston avulla tiiviimpää paikallisyhteisöä. Kirjastoammattilaisten tehtäväksi jää innostaa, opastaa ja ohjata asiakkaat tiedon pariin. Samalla voidaan ehkäistä yksinäisyyttä ja syrjäytymistä.

Suomalaiset yleiset kirjastot ovat jo pitkään olleet edellä kuvatun kaltaisia, tekijöiden sanoin ”matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja”. He näkevät kuitenkin, että sosiaalinen kirjasto voisi olla vielä paljon enemmän ja vahvistaa erityisesti lasten ja nuorten lukuintoa, joka sosiaalisen

median aikakaudella tahtoo jäädä paitsioon. Heidän mukaansa sosiaalinen kirjasto voi tukea entistä monipuolisemman luku- ja kirjoitustaidon hankintaa. Kirjastopedagogiikka rinnastuu jo pitkään ja laajemmin hyödynnettyyn museopedagogiikkaan. Sen avulla voidaan tietoisesti aktivoida asiakkaita ymmärtämään ja soveltamaan omiin tarpeisiinsa kirjastoaineistoja, tuottaa oppimiskokemuksia ja tarjota elämyksiä suomalaisille yhteisen kulttuuriperinnön avulla.

Teoksen kirjoittajia yhdistäviä nimittäjiä ovat työskentely kirjastoalan tehtävissä, kiinnostus yleisten kirjastojen tutkimiseen tai työskentely Mikkelin ammattikorkeakoulun opetus- ja tutkimustehtävissä. Heidän lähestymistapansa tarkasteltavaan teemaan edustavat ainakin kulttuurintutkimusta, kasvatustieteitä sekä kirjastotiedettä ja informatiikkaa. Kirjan artikkelit käsittelevät kirjaston toimintaa muiden muassa nuorisotyön, maahanmuuttajien kotouttamisen, vankilakirjastojen, kirjaston muutoksen ja elämisyhteiskunnan näkökulmista.

Lukija jää vielä kaipaamaan kannanottoa siihen, miten kirjastot voisivat palvella monipuolisemmin alati kasvavaa senioriasiakkaiden joukkoa. Myös keski-ikäisten miesten innostamisesta kirjastopalveluiden käyttäjiksi kaipaisi lisäävauksia. Käsittelemiensä näkökulmien puolesta kirja painottuuakin nimenomaan kasvukeskusten väestön kannalta ajankohtaisiin kysymyksiin, mutta maaseudulla asukkaiden ja siten kirjaston asiakkaiden ikärakenne ja kiinnostuksen kohteet saattavat olla hyvin erilaiset. Silti eritoten pienissä kirjastoissa palvelujen uudistamistarve on usein suuri ja joudutaan miettimään, miten vähenevien resurssien turvin voitaisiin taata asiakkaille entistä monipuolisemmat palvelut.

Kirja on kokonaisuudessaan varsin erinomainen puheenvuoro tulevaisuuden kirjaston mahdollisuuksista ja antaa ajattelemisen aihetta jokaiselle kirjastoissa työskentelevälle. Teos voi tarjota runsaasti uusia ideoita päivittäisen työn kehittämiseen.